



FİLİSTİN BİLGİ NOTU



EYLÜL
2022



GÜNCEL VERİLER



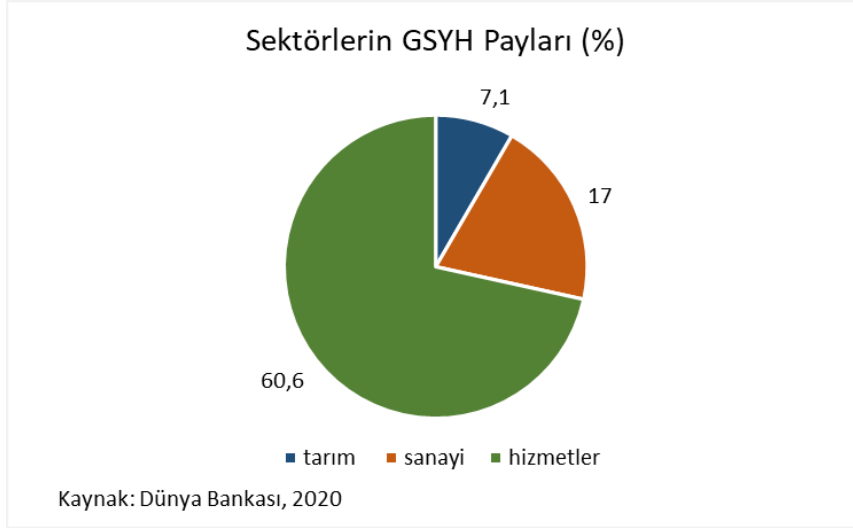
MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER VE TAHMİNLER

GÖSTERGE	DEĞER	2020	2021	2022 (tahmini)
GSYH (cari fiyatlarla)	Milyar USD	15,5	17,7	19,6
Büyüme	%	-11,3	6	4
Nüfus	Milyon Kişi	5,1	5,2	5,3
Kişi Başı Gelir	USD	3.044	3.400	3.681
Enflasyon	%	-0,7	1,2	2,8
İşsizlik Oranı	%	25,9	26,4	25,7
Cari Denge / GSYH	%	-12,3	-12,7	-12,8
Bütçe Dengesi / GSYH	%	-7,7	-5,3	-4,5
İhracat	Milyar USD	1,1	0,1	
İthalat	Milyar USD	6,1	1,1	

Kaynak: IMF KEG Nisan 22, Trademap (2021 ticaret verileri diğer ülke verilerinden derlenmiştir.), Fitch Connect



1. FİLİSTİN EKONOMİSİ GENEL GÖRÜNÜMÜ



Filistin ekonomisi çoğunlukla yardımlara dayanmaktadır. Egemenlik ve temsil sorunları, süregelen çatışma/direnış ortamının yol açtığı istikrarsızlık ve güvenlik sorunları, Filistin Devletini oluşturan bölgelerin bir bütünlük arz etmemesi ve İsrail'e olan bağımlılık uzun süredir Filistin ekonomisinin önündeki büyük engellerdir.

2014 yılında, Filistin'e yapılan yoğun saldırı ülkenin altyapı ve ekonomisinde büyük tahribat oluşturarak tarım sektöründe %9,6, sanayi sektöründe %4,7 oranında küçülme yaşanmasına sebep olmuş ve Filistin ekonomisi %0,4 daralmıştır. 2016 yılında Birleşmiş Milletler, İsrail'in işgali altındaki Filistin topraklarında yasadışı tüm yerleşim faaliyetlerini tamamen durdurmasını öngören karar tasarısını kabul etmiştir. Bu yıl içerisinde ekonomik toparlanma yoluna giren Filistin ekonomisi %8,9 büyümüştür. Fakat, devam eden yılda İsrail-Filistin arasındaki gerginliğin artması, İsrail'in Filistin'in ekonomik faaliyetleri üzerindeki kısıtlamaları ve özellikle dış yardımlarındaki dramatik düşüş ile Filistin ekonomisinin büyüme oranı %1,4'e gerilemiştir.

2018 yılında ABD'nin Filistin'e yapacağı yardımı keseceğini açıklaması, Filistin ekonomisi üzerinde olumsuz etki oluşturmuştur. Ancak, tarım sektöründe %7,2, sanayi sektöründeki %2,7 oranındaki ve diğer sektörlerde de yaşanan artış büyüme oranında ciddi bir küçülme yaşanmasını engellemiş bu yılda ekonomi %1,2 oranında büyümüştür.

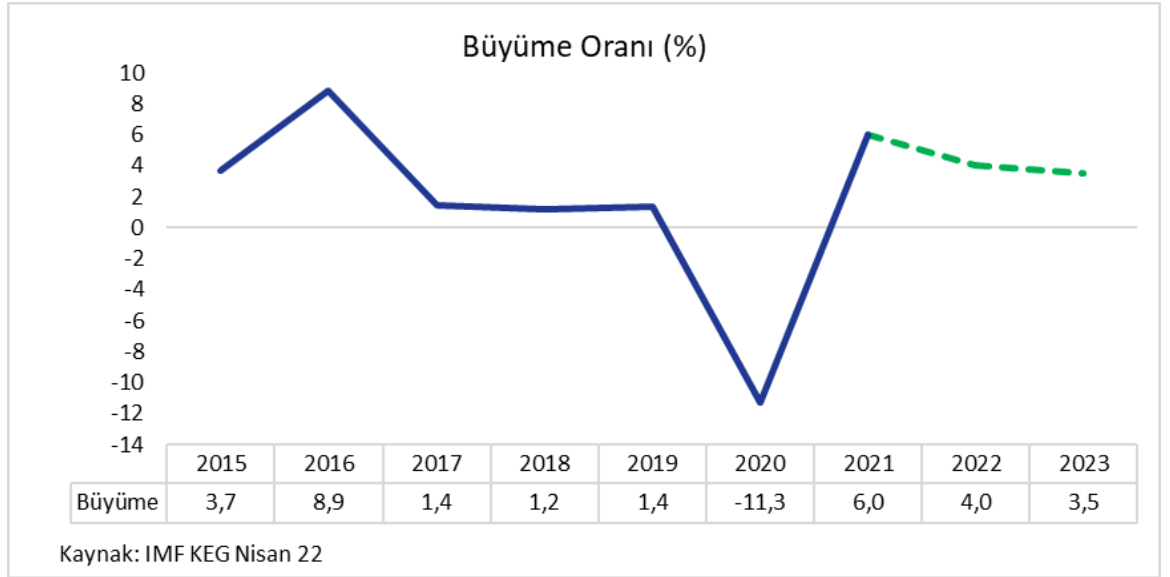
2020 yılında ise, dünya genelinde etkili olan Kovid-19 salgını, ekonomik yavaşlamanın devam etmesi ve İsrail hükümetinin gümrükleme gelirlerini aksatması nedeniyle ekonomi 2020 yılında %11,3 daralmıştır.



Tarihindeki en büyük resesyonlarının birinin ardından büyüme oranı 2021 yılında %6'ya ulaşmıştır. Bu artışın temel nedeni, salgın ile ilgili tedbirlerin gevşetilmesinin ardından Batı Şeria'daki artan tüketimden ve artan Filistinli çalışan sayısından kaynaklanmıştır.

İsrail kısıtlamaları ile Batı Şeria ve Gazze arasındaki iç bölünmenin devam ettiği ve durağan yardım seviyelerinin göz önünde bulunduğu bir senaryoda, büyümenin 2022-2023 yıllarında %4-3,5 civarında seyretmesi beklenmektedir. Yoksulluk oranının 2022 yılında %26,7'ye düşmesi ardından 2024'e kadar kademeli olarak %26,1'e gerilemesi öngörülmektedir.

Ukrayna'daki savaşın ekonomik sonuçları ve ilgili yaptırımlar doğrultusunda artan enflasyonist baskı Filistin ekonomik görünümünü etkileyebilir. Devam eden salgın, 2022 yılının ortalarında ilave bir aşı sağlanmazsa risklere neden olabilir. Ayrıca, Batı Şeria ve Gazze'de Filistinliler ile İsrail güçleri arasındaki çatışmalar artarsa bu da aynı şekilde ekonomik görünümü olumsuz etkileyebilir.



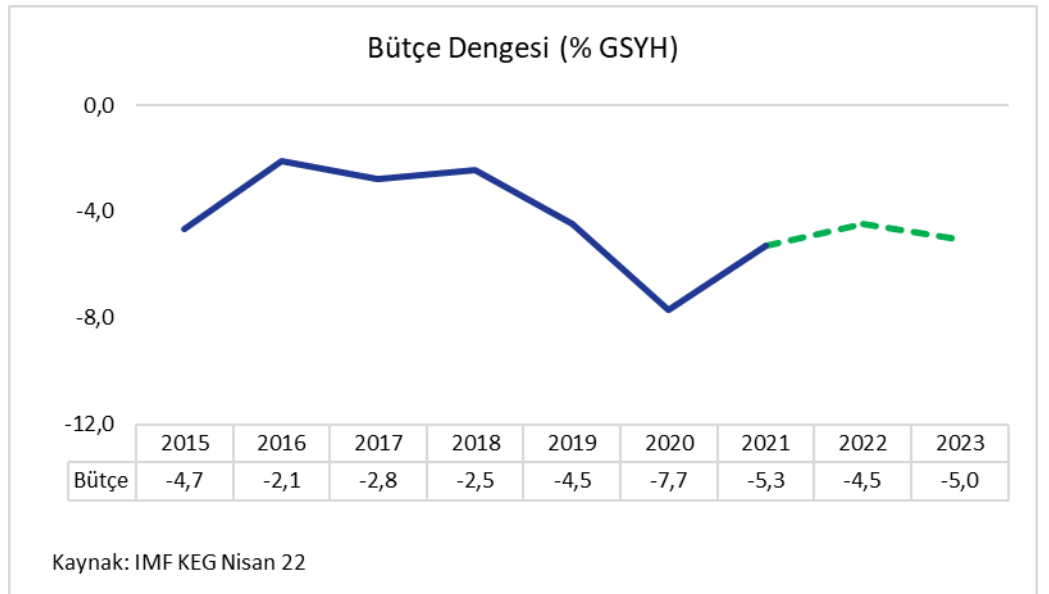


2. BÜTÇE DENGESİ

Genellikle mali yardımlar ile sağlanan kamu maliyesi, 2015 yılında saldırı sonrası oluşan tahribatı toparlamak için yapılan harcamalar doğrultusuna %4,7 açık vermiştir. 2016-2018 yılları arasında GSYH cinsinden %2-3 civarında açık veren bütçe 2019 yılında İsrail'in Filistin'e yapacağı transferlerde kesintiye gideceğini açıklamasıyla transferler tümüyle rededilmiş ve bütçe açığı GSYH'nin %4,5'ine ilerlemiştir.

2020 yılında salgın kaynakları harcamaların oluşması ve bu doğrultuda büyük borçların birikmesi ve nispeten az gelen mali yardımlar açığın %7,7'e ilerlemesine neden olmuştur. 2021 yılında bütçe açığının büyüklüğü 2 milyar seviyesine yaklaşırken yalnızca 317 milyon USD mali yardım gelmesi bütçe üzerindeki baskıyı artırmıştır. Bu doğrultuda yerel kaynaklarla kamu maliyesini yönetmeye başlayan Filistin ekonomisi yılın ortasından sonra kısmi maaş ödemesi yaparak ihtiyaçları karşılamaya çalışmıştır. Böylelikle bütçe açığı %5,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

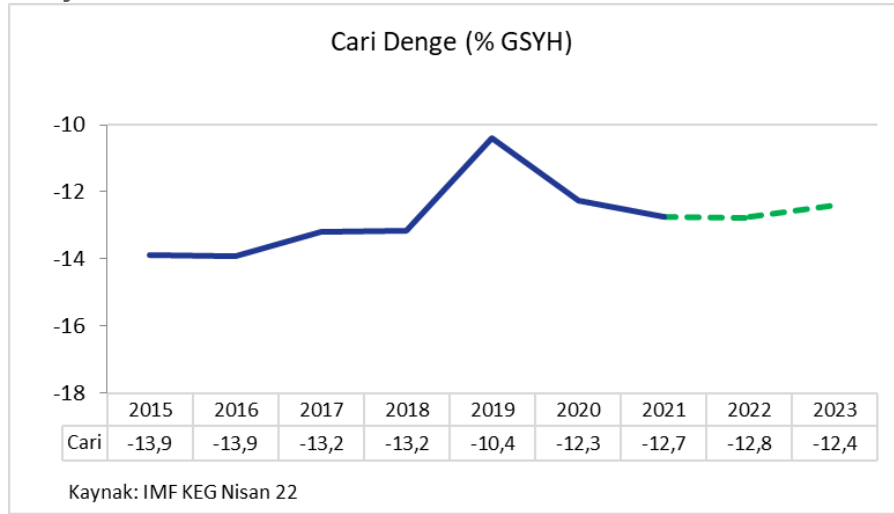
2022 yılında şekerli içecekler, tek kullanımlık plastikler, yüksek tütün tüketim vergisi ve İsrail ile e-KDV sisteminin uygulanması nedeniyle KDV gelirlerin artması ve bütçe açığının %4,5'e gerilemesi beklenmektedir.





3. CARİ DENGESİ

Yapısal olarak cari açık veren Filistin ekonomisinde 2014 yılında cari açık %17,6 oranında gerçekleşmiştir. Takip eden yıllarda benzer oranlarda açık veren Filistin ekonomisi 2019 yılında ise içerisinde bulunduğu dengesiz ekonomik ortama rağmen cari açığını %10,4 oranına düşürmüştür. 2020 yılında ise Kovid-19 salgını, mevcut olan siyasi gerilimler ve kısıtlamalarla açık %12,3'e ilerlemiş 2021 yılında da bu seviyeye benzer gerçekleşerek %12,7 olmuştur.



4. SWOT ANALİZİ

Güçlü Yönleri:

- Ekonomik faaliyetler, İsrail'in birçok kısıtlamasını aşacak şekilde gerçekleşmiştir.
- Hükümet son yıllarda göreceli bir makroekonomik istikrar ortamı oluşturmuştur.

Zayıf Yönleri:

- Çift kullanımlı ürünlerin (hem askeri hem de sivil uygulamaya sahip olanlar) ithalatına getirilen kısıtlamalar, sabit yatırımın gelişmesini engellemektedir.
- Bağışların finansmanındaki eksiklikler, Filistin'in mali bütçesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir.

Fırsatlar:

- Bazı özel sermaye ve risk sermayesi yatırımcıları bölgeye ilgi göstermiştir.
- Gelişmiş ülkelerden teknik yardım alarak vergi idaresi reformu oluşturması gelecekte Filistin yönetimini donör yardımına daha az bağımlı hale getirebilir.



Tehditler:

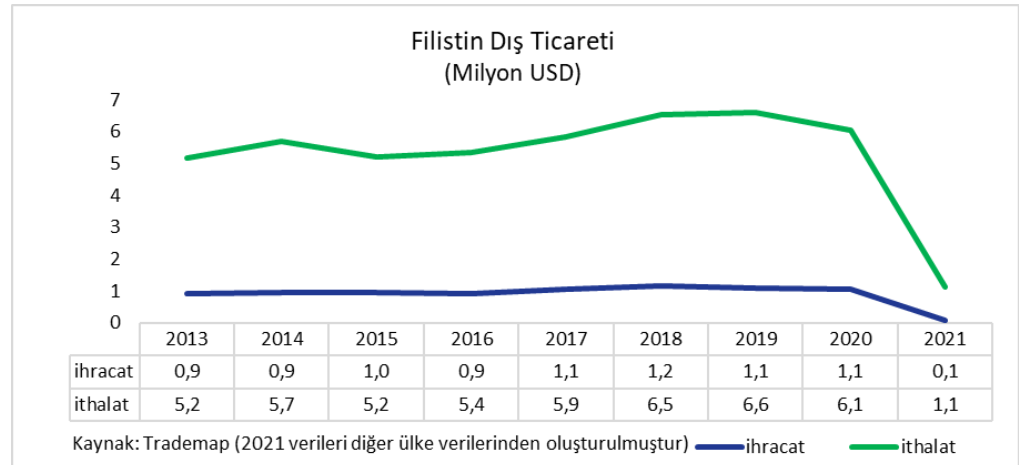
- İsrail hükümeti tarafından Filistin yönetimi vergi fonlarının stopajı, Filistin ekonomisine zarar vermektedir.
- Ülke, topraklar, elektrik ve su gibi kamu hizmetleri tedariki için İsrail'e bağımlıdır ve herhangi bir tedarik sorununun çözümü İsrail işbirliğine bağlı olacaktır.

5. DIŞ TİCARET

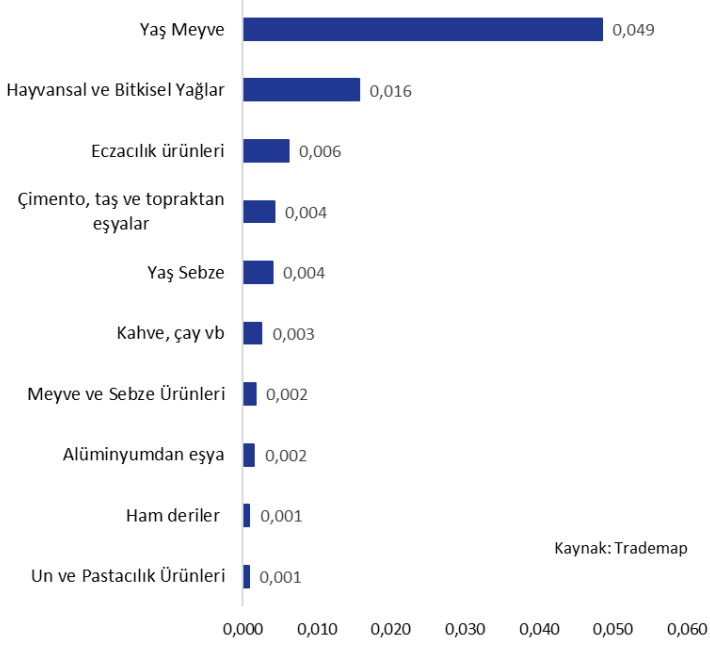
Filistin'in dış ticareti genel anlamda açık vermekte olup İsrail tarafından uygulanan ambargolar nedeniyle dış dünya ile fiziki bağlantısı yoktur. Dolayısıyla, dış ticaretini İsrail üzerinden yapmaktadır ve net ithalat/ihracat sayıları tam olarak bilinmemektedir.

Yıllar boyunca süregelen ihracat benzer seviyelerde seyretmiş 900 milyon 1,1 milyar USD arasında gerçekleşmiştir. İthalat ise 5 ila 6 milyar USD seviyesinde gerçekleşmiştir. 2020 yılında 1,1 milyar USD olan ihracat 2021 yılında 100 milyon USD seviyesine gerilemiş gözükmemektedir. Ancak, Filistin verilerinin doğruluğu teyit edilemediğinden ve bu yıla ait veriler diğer ülke verilerinden derlendiği göze alınınca söz konusu rakamın olduğundan daha az gözükmesi ve değişebileceği bilinmelidir. İthalat tarafında da benzer durum söz konusudur. 2020 yılında 6,1 milyar USD olan ithalat 2021 yılında 1,1 milyar USD'ye gerilemiştir.

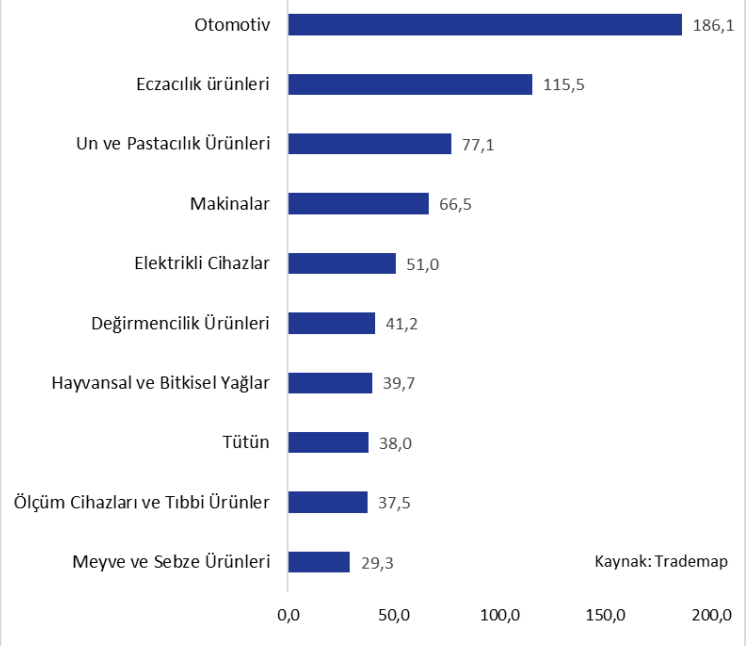
Diğer ülke verilerinden oluşturulan ürün bazında ticarete, Filistin ihracatının %50'sini yaşı meyveler, %17'sini hayvansal ve bitkisel yağlar oluşturmaktadır. 2020 verilerine göre ise, çimento, taş topraktan eşyalar, mobilyalar, plastikler, demir-çelik ve hayvansal-bitkisel yağlar %48'i oluşturmaktadır. İthalat tarafındaysa, 2021 verilerini göre otomotiv sektörü %17'yi, eczacılık ürünleri %10'u oluşturmaktadır. Bir önceki yıla göre, enerji, elektrikli cihazlar, otomotiv, hayvan yemleri ve makinalar en fazla ithal edilen ürünler olmuştur.



Filistin İhracatı
(2021, Milyon USD)



Filistin İthalatı
(2021, Milyon USD)



6. TÜRKİYE İLE DİŞ TİCARETİ

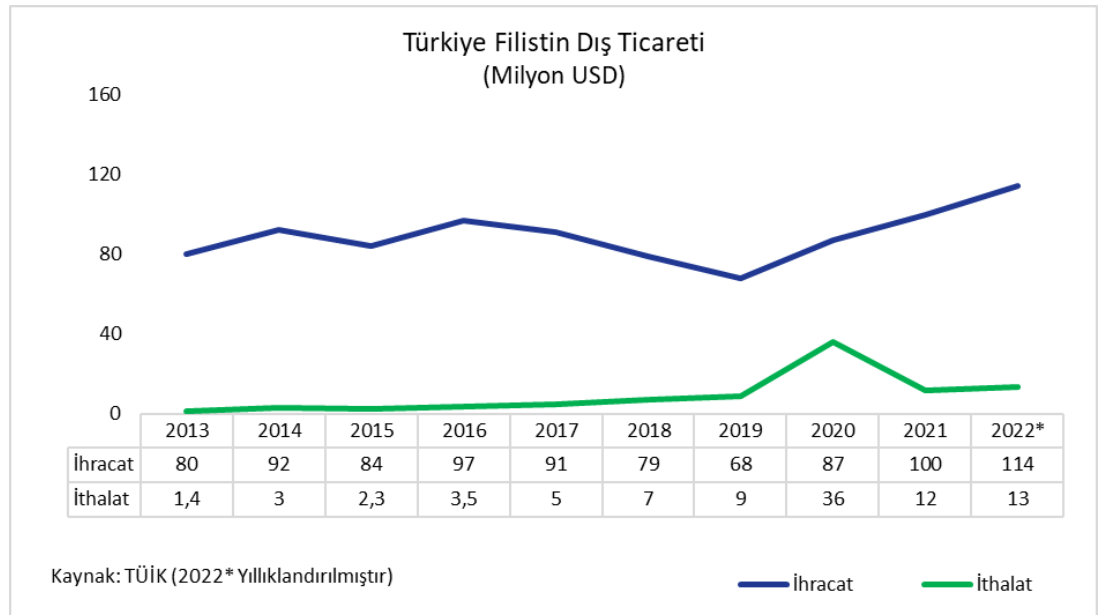


İsrail ambargosu nedeniyle Türkiye ile Filistin arasındaki ticaret verileri olduğundan daha az görünebilmektedir çünkü bazı ürünler Filistin'e ihraç edildiği halde İsrail'e ihraç edilmiş gibi kayıtlara geçebilmektedir.

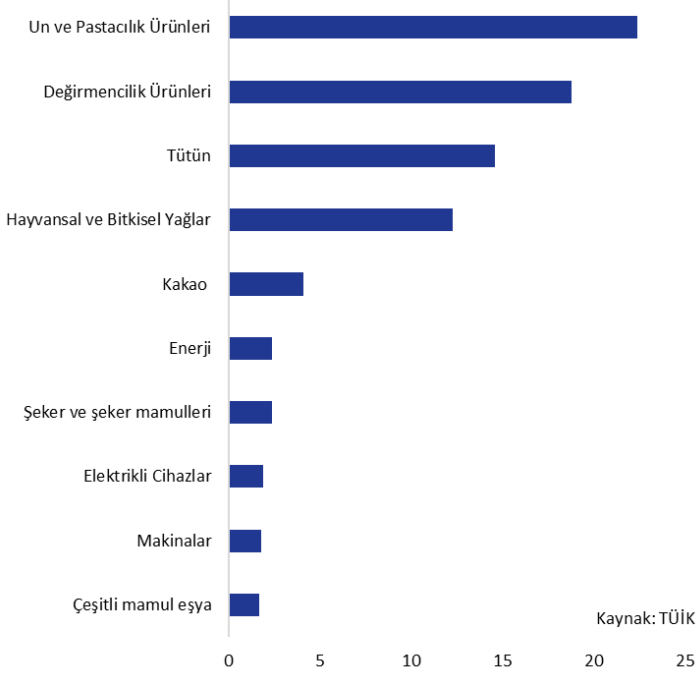
Türkiye Filistin ile olan dış ticaretinde net ihracatçı konumundadır. 2013 yılında 81 milyon USD seviyesinde olan dış ticaret hacmi 2016 yılında 100 milyon USD seviyesine yükselmiştir. Bu yıldan itibaren azalmaya başlayan ihracat 2019 yılında 68 milyon USD'ye kadar gerilemiş, ithalat ise bahsedilen dönemde artarak 9 milyon USD'ye yükselmiştir. 2020 yılında, ihracat 87 milyon USD'ye; ithalat ise 36 milyon USD'ye yükselerek rekor seviyeye ulaşmış, aynı zamanda dış ticaret hacminde de zirve nokta olan 123 milyon USD seviyesi gerçekleşmiştir.

2021 yılında ise ihracat bir önceki yıla göre %14 artarak 100 milyon USD'ye yükselerek tüm zamanların en yüksek ihracat seviyesine ulaşmıştır. İthalat ise bahsedilen dönemde %67 azalarak 12 milyon USD seviyesine gerilemiştir. 2022 yılının ilk 7 ayında Filistin'e olan ihracat %25 artarak 74 milyon USD'ye ithalat ise 6,8 milyon USD'ye yükselmiştir.

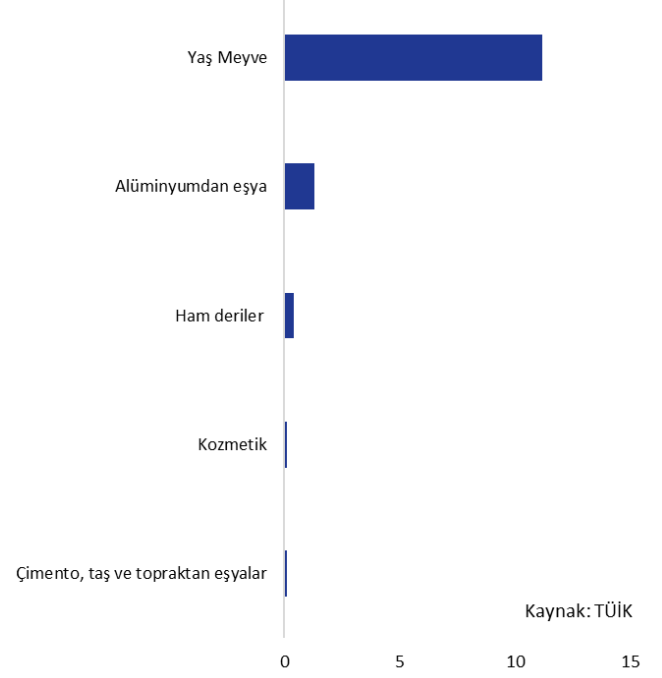
Ürün bazında ise, 2021 verilerine göre Türkiye'nin ülkeye olan ihracatında un ve pastacılık ürünleri, tütün, değirmencilik ürünleri ve hayvansal/bitkisel yağlar öne çıkmaktadır. Bahsedilen sektörler ülkeye olan ihracatın %71'ini oluşturmaktadır. Filistin'den olan ithalat ise oldukça kısıtlı olup yaş meyve ülkeden olan ithalatın %86'sını oluşturmaktadır.



Türkiye'nin Filistin'e İhracatı (ÖTS 2021, Milyon USD)



Türkiye'nin Filistin'den İthalatı (ÖTS 2021, Milyon USD)





DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU

Huzur Mahallesi, Azerbaycan Caddesi Skyland Sky Office No: 4
B Blok Kat: 21-22 Seyrantepe 34485 Sarıyer/İstanbul

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

